

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ФАРҶОНА ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR-**

1995 йилдан нашр этилади
Йилда 6 марта чиқади

3-2019

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

Аниқ ва табиий фанлар

МАТЕМАТИКА

У.Бекбаев, К.Муминов Матрицали дифференциал тенгламалар системасини сиртлар учун Лоренц алмаштиришлари аниқлигида ечиш.....	5
Э.Каримов, С.Кербал Суб-диффузия ва тўлқин тенгламаларидан иборат аралаш типдаги тенглама учун трикоми типдаги масала.....	10

КИМЁ

Н.Бозоров, В.Кудышкин Метилакрилатнинг акрил кислотаси билан сополимеризацияси	15
Ҳ.Исмоилова, Д.Бекчанов, Ш.Ҳасанов, М.Балтаева Пластикат поливинилхлоридни полиэтиленполиамин билан модификациялаб олинган ионитга мис(II), никель (II) ва кобальт(II) ионларининг сорбцияси	19
М.Ахмадалиев, И.Асқаров Зарарсиз толалар асосида маҳсулот олиш канцероген асбест муаммоларининг ечими сифатида	22
Б.Саттарова, И.Асқаров, Ш.Абдуллоев Товуқ гўштини сертификатлашда унинг таркибидаги антиоксидантлар миқдорини аниқлаш.....	27

БИОЛОГИЯ, ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ

Р.Максудов Фарғона вилоятида анорчиликни ривожлантириш ва ушбу соҳанинг истиқболлари	33
--	----

Ижтимоий-гуманитар фанлар

ИҚТИСОДИЁТ

А.Гафуров, О.Гафуров Агроиқтисодиётнинг муҳим моддий ва маънавий тимсоли (КФК 80 ёшда).....	36
---	----

ТАРИХ

Б.Абдуллаев, З.Раҳманов, Н.Камбаров Қўштепа-2 ёдгорлигидаги кўшк хандагининг тадқиқотлари	40
У.Мирзалиев Совет даврида Сирдарё вилоятидаги тарихий-демографик жараёнларнинг ўзига хос хусусиятлари	44
И.Хўжахонов Совет тарихшунослигида ўзбеклар миллий идентиклиги муаммосининг ўрганилиш жиҳатлари.....	48
М.Хасанов, Юнпенг Танг, М.Хомиджонова Шимолий Бақтриянинг Кушонлар даврига оид янги ёдгорликлари.....	54
Р.Мамадалиев Исмоил ака – темуршунос олим	59
Ш.Охунжонова XIX аср ўрталари - XX аср бошларида Фарғона водийси бозорлари тарихидан.....	64

ФАЛСАФА, СИЁСАТ

Г.Ғаффарова Мураккаб тизимларга оид илмий ғоялар	68
М.Маматов Тасаввуф таълимотининг ижтимоий-маданий детерминантлари	73
Т.Абдуллаев, Б.Холматова Инсон омилини фаоллаштириш масалалари	77
О.Бойбуваева Мамлакатимизда амалга оширилаётган диний-маърифий соҳадаги ислохотларнинг такомиллашуви	82

УДК: 10+21+37

**МАМЛАКАТИМИЗДА АМАЛГА ОШИРИЛАЁТГАН ДИНИЙ-МАЪРИФИЙ СОҲАДАГИ
ИСЛОҲОТЛАРНИНГ ТАКОМИЛЛАШУВИ**

**УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ РЕФОРМ, ПРОВОДИМЫХ В СТРАНЕ В ДУХОВНО-
ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОЙ СФЕРЕ**

**IMPROVEMENT OF SPIRITUAL AND EDUCATIONAL REFORMS CARRIED OUT IN OUR
STATE**

О.Бойбуваева

Аннотация

Мақолада мамлакатимизда диний-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш бўйича амалга оширилаётган ислохотлар таълим сифатини таъминлашига оид мавжуд механизмларга мувофиқ эканлиги таҳлил қилинган. Шунингдек, диний-маърифий ишлар самарадорлигини оширишда “жаҳолатга қарши маърифат билан курашиш” тамойилининг замонавий ижтимоий-маданий ва диний-маърифий технологияларга асосланиши ёритилган.

Аннотация

В статье проведён анализ соответствия проводимых реформ по увеличению эффективности религиозно-просветительской работы в нашей стране с механизмами, относящимися к обеспечению качества обучения. Кроме того, обосновано значение современных социально-культурных и религиозно-просветительских технологий в повышении эффективности религиозно-просветительской работы, основанной на принципе “борьбы с просвещением против невежества”.

Annotation

The article analyzes the compliance of the reforms to increase the effectiveness of religious education in our country with the mechanisms related to the quality of education. In addition, on the basis of modern socio-cultural and religious and educational technologies improvement of the effectiveness of religious and educational work on the principle of “combating education against ignorance” is highlighted.

Таянч сўз ва иборалар: дин, ислом дини, диний-маърифий ишлар, диний бағрикенглик, маърифат, жаҳолат, ислохот.

Ключевые слова и выражения: религия, исламская религия, религиозно-просветительская работа, религиозная толерантность, просвещение, невежество, реформа.

Keywords and expressions: religion, Islam religion, religious education, religious tolerance, enlightenment, ignorance, reform.

Дин ва эътиқод масалалари инсон маънавиятининг узвий қисми ҳисобланади. Уларнинг мазмун-моҳияти ҳақида чуқур ва асосланган билимларга эга бўлиш ҳаётий-амалий фаолиятни тўғри ташкил этишга хизмат қилади. Ҳозирда республикаимизда диний-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш борасида қилинаётган ишлар янги босқичга кўтарилди.

Ислом дини ҳамиша инсонларни хайрли ишларга, оила ва жамият ҳаётида ўзаро бирдамликда бўлишга, бир-бирига меҳр-оқибатли бўлишга ундайди. Ислом динида аёлга бўлган ҳурмат ва эътибор ҳар бир мусулмон ҳаёти учун таъсири жуда катта бўлиб, уни асраш ва эъзозлаш жуда муҳим саналади.

“Барчамизга яхши маълумки, – деган эди Биринчи Президентимиз Ислом Каримов, – дин азалдан инсон маънавиятининг таркибий қисми сифатида одамзотнинг юксак идеаллари, ҳақ ва ҳақиқат, инсоф ва адолат тўғрисидаги орзу-армонларини

ўзида мужассам этган, уларни барқарор қоидалар шаклида мустаҳкамлаб келаётган ғоя ва қарашларнинг яхлит бир тизимидир” [1,36].

Ўзбекистон мустақилликка эришган дастлабки кунларданок, демократия тамойилларига ва умумбашарий қадриятларга асосланган ҳолда ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамияти барпо этишга киришилди. Янги ислохотлар заминини яратиш жараёнида иқтисодий, ижтимоий-сиёсий, маданий-маърифий масалалар билан бир қаторда диний-маърифий соҳада ҳам бир қатор меъёрий ҳужжатлар қабул қилиниб, улар асосида республикаимиз ижтимоий-сиёсий ҳаётида муҳим ўзгаришлар амалга оширилди. Бугунги кунда Ўзбекистон Республикасида 16 та диний конфессия фаолият олиб бораётганлиги ҳам кўпмиллатли мамлакатимиз бу вазифаларни ҳал қилишда эришган ижобий тажриба жаҳон ҳамжамияти томонидан яқдиллик билан

О.Бойбуваева – ФарДУ фуқаролик жамияти кафедраси ўқитувчиси.

эътироф этилаётгани, демократик жараёнларнинг собитқадамлик билан амалга оширилаётгани, хусусан, АЙСЕКО халқаро ташкилоти томонидан 2007 йил Тошкент шаҳри “Ислом маданияти маркази”, деб эътироф этилишига асос бўлди.

Жаҳоннинг барча демократик давлатлари қонунларида турли миллат ҳамда элат вакилларининг бир хил ҳуқуқ ва эркинликларга эга эканлиги белгилаб қўйилган. Шунинг учун диний муносабатларни ривожлантириш, турли эътиқод вакилларининг ўзаро ҳамкорлигини мустаҳкамлашда давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари, фуқаролик жамияти институтлари, жумладан, жамоат ва нодавлат ноижорат ташкилотлари фаолиятини ривожлантириш, фуқароларнинг маънавиятини янада юксалтириш, кўп конфессиялик шароитида динлараро тотувликни таъминлаш муаммоларини тадқиқ этиш бугунги куннинг энг муҳим масалаларидан биридир. Кўпмиллатли Ўзбекистонда диний бағрикенглик муносабатларини ривожлантириш, миллатлараро зиддият ва ихтилофларни консенсус асосида ҳал этиш, турли миллат вакилларининг манфаат ва эҳтиёжларини чуқур таҳлил қилиш ҳамда мавжуд муаммоларнинг илмий ечимларини топиш талаб этилмоқда.

Илмий тадқиқотимизнинг долзарблиги яна шу билан белгиланадики, давлат сиёсатининг диний масалаларга муносабати Ўзбекистон Республикасининг Конституциясида ҳамда “Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида”ги Қонунида ўз ифодасини топган. Шунингдек, 2018 йил 16 апрелда қабул қилинган “Диний-маърифий соҳа фаолиятини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармони, қолаверса, сўнгги йилларда Ислом цивилизация маркази, Ислом академияси, Мир Араб мадрасаси, Имом Бухорий ва Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот марказларининг фаолияти бугунги кунда диний-маърифий соҳа самарадорлигини ривожлантириш даражасини белгилаб беради.

Тараққиётимизнинг янги босқичи мамлакатимизнинг диний-маърифий соҳадаги ишлар самарадорлиги янги босқичга кўтарилганлиги билан тарих

саҳифаларида қолди. Жумладан, Тошкент шаҳрида ўз ишини бошлаган Ислом Ҳамкорлик Ташкилотига аъзо мамлакатлар Ташқи ишлар вазирлари кенгашининг очилиш маросимида иштирок этган Ўзбекистон Республикаси Президенти вази фасини бажарувчи Шавкат Мирзиёев ўз чиқишида “Таълим ва маърифат – тинчлик ва бунёдкорлик сари йўл” мавзуси 43-сессия кун тартибининг асосий ғояси этиб белгилангани чуқур рамзий маънога эга. Бу ғоя “Бешикдан қабргача илм изла”, деган машҳур ҳадисга ҳамоҳангдир [2,27]. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2017 йил 15 июндаги “Ижтимоий барқарорликни таъминлаш, муқаддас динимизнинг софлигини асраш – давр талаби” мавзусидаги анжуманда сўзлаган нутқида белгилаб берилган вази фалар, жумладан, “Самарқандда, Имом Бухорий илмий марказида ҳадисшунослик, Имом Мотурудий маркази қошида калом илми, Фарғонада, Марғиноний илмий марказида ислом ҳуқуқи мактаби, Бухорода, Баҳоуддин Нақшбанд марказида тасаввуф, Қашқадарёда, Абу Муин Насафий марказида ақида илми мактабини ташкил этсак, ўйлайманки, бу жуда фойдали бўлади” [2,491], деган фикрлари ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармонининг бешинчи устувор йўналишида белгиланган вази фаларни амалга оширишда хавфсизлик, миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенгликни таъминлаш, чуқур ўйланган, ўзаро манфаатли ва амалий руҳдаги ташқи сиёсат юритишга йўналтирилган давлатимиз мустақиллиги ва суверенитетини мустаҳкамлаш, Ўзбекистоннинг ён атрофида хавфсизлик, барқарорлик ва ахил қўшничилик муҳитини шакллантириш, мамлакатимизнинг халқаро нуфузини мустаҳкамлаш зарурлиги билан ифодаланади.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг юксак минбаридан туриб Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг бутун инсониятга қилган мурожаати диққатга сазовордир. 2017 йил сентябр ойида БМТ 72-сессиясида қилган маърузасидаги мамлакатимизда диний-маърифий ишлар стратегияси билан Президентимиз Шавкат Мирзиёев бутун

ҳамжамиятнинг эътирофига тушди. Жумладан, маърузада шундай дейилади: “Бугунги сессия иштирокчиларига БМТ Бош Ассамблеясининг “Маърифат ва диний бағрикенглик” деб номланган махсус резолюциясини қабул қилиш таклифи билан мурожаат қилмоқчиман.

Бу ҳужжатнинг асосий мақсади - барчанинг таълим олиш ҳуқуқини таъминлашга, саводсизлик ва жаҳолатга барҳам беришга кўмаклашишдан иборат.

Ушбу резолюция бағрикенглик ва ўзаро ҳурматни қарор топтириш, диний эркинликни таъминлаш, эътиқод қилувчиларнинг ҳуқуқини ҳимоя қилиш, уларнинг камситилишига йўл қўймасликка кўмаклашишга қаратилган” [3,254]. Ва бунинг аҳамияти шундаки, орадан бироз вақт ўтиб, 2018 йил 12 декабрда БМТ Бош Ассамблеяси Ўзбекистон Президентининг Бош Ассамблеянинг 72-сессиясида илгари сурган “Маърифат ва диний бағрикенглик” махсус резолюциясини қабул қилинганлиги бугунги кунда диний-маърифий ишларнинг долзарб эканлигини англатади.

Демак, диний-маърифий ишларнинг мақсади сифатида “Жаҳолатга қарши маърифат билан курашиш” тамойили, унинг замонавий технологиялар асосида ёшлар онги ва қалбига сингдириш йўллари ва воситаларини илмий-фалсафий жиҳатдан ишлаб чиқишдан иборатдир.

Натижада диний-маърифий ишлар самарадорлигини янада такомиллаштириш, унинг жамият тараққиёти билан ҳамоҳанг эканлиги омиллари, мезонлари, таъминлашдаги норматив-ҳуқуқий асослари ва назорат қилиш механизмларидан фойдаланиш орқали республикамизда диний-маърифий ишлар самарадорлигини янги босқичга кўтариш билан белгиланади. Шунингдек, бугунги глобаллашув шароитида диний экстремизм, ақидапарастлик ва диний фундаментализмга қарши самарали курашиш эҳтиёждан келиб чиқиб белгиланади.

Хулоса сифатида мамлакатимизда диний-маърифий ишлар самарадорлигини ва такомиллаштириш сифатини яхшилаш заруратидан келиб чиққан ҳолда қуйидагиларга аҳамият бериш керак, деб ўйлаймиз:

-диний-маърифий ишларнинг асосий омиллари ва мезонларини ўрганиш ҳамда таҳлил этиш;

- диний-маърифий ишлар самарадорлигини оширишнинг норматив-ҳуқуқий асосларини ўрганиш;

- олий таълим муассасаларида диний-маърифий ишлар самарадорлиги бўйича талабаёшлар ва кенг жамоатчилик диққат-эътиборини жалб этишда илғор тажрибаларнинг аҳамиятини аниқлаш ва таҳлил этиш.

Адабиётлар:

1. Каримов И.А. Юсак маънавият — енгилмас куч. –Т.: Маънавият, 2008.
2. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. – Т.: Ўзбекистон, 2017.
3. Мирзиёев Ш.М.Халқимиз розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баҳодир. –Т.: Ўзбекистон, 2018.
4. Фалсафа қомусий луғат. – Т.: Ўзбекистон файласуфлари Миллий жамияти нашриёти, 2004.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947 сонли Фармони.

(Тақризчи: Т.Абдуллаев – фалсафа фанлари доктори, профессор).